herpy

FROSKER

Baron's Mantella

Mantella baroni

En liten, dagaktiv frosk fra de østlige skogene på Madagaskar, svart med oransje og svarte tigerstriper på bakbena og lysegrønne flekker ved lemmene. *Mantella baroni* blir omkring 3 cm, er en av de største i slekten og lever av maur og andre små leddyr. Den er enkel å holde når terrariet står kjølig, men tåler ikke varme.

Familie: Mantellidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**2-3 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Regnskog og fjellskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Nybegynner**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 30 cm** L × B × H for 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-24 °C**
Temperatur, natt	**16-18 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**I gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetroll i vann**
Egglegging	**På bakken**
Kjønnsmoden	**12-18 mnd.**
Egg per legging	**50-130**
Klekking	**3-12 dager**
Larvetid	**42-56 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Ingen**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Mantella baroni er en liten, kraftig tegnet frosk med svart rygg og sterkt fargede lemmer. Forbena og lårene er gule til grønnlige, og fargen fortsetter oppover langs sidene i en stor, rund flekk. Bakbena er oransje med uregelmessige svarte striper som minner om tigerpels, og over øynene løper en lys linje fra snuten. Fargene varierer mye fra dyr til dyr, fra lysegrønt til sterkt oransje og gult på forbena. Det er en varseldrakt: frosken er giftig for rovdyr.

Arten blir omtrent 3 cm fra snute til kloakk og er en av de største i slekten. Hunnene er litt større og mye lubnere enn hannene. Hunnene blir 23-34 mm og hannene 24-32 mm, og forskjellen blir tydelig når dyrene er 10-12 måneder gamle. Arten ble beskrevet i 1888 og er oppkalt etter den engelske botanikeren og misjonæren Richard Baron, som samlet den inn på

Madagaskar. Et eldre navn er *Phrynomantis maculatus*.

M. baroni forveksles lett med *M. madagascariensis*, som har nesten samme tegning. Den sikreste forskjellen er strupen: *M. madagascariensis* har en himmelblå, hesteskoformet tegning, mens *M. baroni* har en enkelt flekk på haken eller en helt svart strupe. Hos *M. baroni* stopper dessuten det røde på bakbena ved leddet, mens det hos *M. madagascariensis* går helt gjennom låret. Dyr i handelen blir derfor ofte blandet sammen, og *M. cowanii* og *M. pulchra* blir også noen ganger tatt for den.

Froskene tar opp giftstoffer (alkaloider) fra maurene og midden de spiser, og produserer dem ikke selv. Giftigheten svinger med føden og stedet. Giften er ikke særlig farlig for mennesker, men kontakt bør unngås, og hendene vaskes etter all kontakt med dyr eller terrarium. Hos dyr som fôres med dyrkede fôrdyr, ser giften ut til å forsvinne med tiden. Den gjennomsnittlige levetiden er ikke dokumentert, men viltfangede dyr har levd over 5 år i fangenskap, og arten kan trolig bli en del eldre.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Mantella baroni finnes bare på Madagaskar, der hele slekten er hjemmehørende. Utbredelsen er relativt stor og avlang i det øst-sentrale Madagaskar, inne i landet fra østkysten, fra Fierenana i nord til Andringitra-massivet i sør. Ranomafana nasjonalpark ligger i området.

Arten er oppført som ikke truet på IUCNs rødliste, fordi utbredelsen er stor, men bestandsutviklingen er i realiteten ukjent. Skogene presses av rydding til jordbruk, tømmerhogst og bebyggelse. Arten står på CITES-liste II.

> **Naturlig utbredelse:** Madagaskar.

LEVEOMRÅDE

Frosken lever på skogbunnen i fuktig tropisk og subtropisk skog, både i lavlandet og i fjellskog, oftest i 600-1.200 meters høyde, og den ses også i forstyrret skog og langs bekker. Den holder seg mellom løvlag, stein og mose og er aktiv om dagen.

Året er delt i en regntid og en kjøligere tørketid. Slekten er mest aktiv i den våteste perioden fra desember til februar, når hannene kaller høylytt for å forsvare territorier, og hunnene spiser seg feite på maur, midd og andre små leddyr. Når regnet opphører og de kjøligere, tørre månedene kommer, blir dyrene mindre synlige og lever skjult i løvlaget. Eggene legges på land tett ved vann, og kraftig regn skyller de utviklede rumpetrollene ut i vannet. Dag og natt er relativt kjølige, og det skal terrariet etterligne.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Et par kan holdes i et terrarium på omtrent 40 liter. Fire voksne dyr trenger et terrarium på minst 45 × 45 × 30 cm, og flere dyr krever mer bunnareal. Frosken bor på bakken, så bunnarealet er viktigere enn høyden, og 30 cm i høyden er nok. Utenfor yngletiden er dyrene stort sett fredelige mot hverandre, men hannene forsvarer territorier, og voksne hunner kan slåss i yngletiden, så velg heller et større enn et mindre terrarium med mange siktbarrierer.

En enkel innredning er en bunn av våt sphagnum eller en tynn fuktig jordblanding, noen stykker korkbark, kunstige eller levende planter og en liten, lav vannskål. Er bunnen fuktig kjøkkenpapir, må det skiftes ofte, noen ganger daglig. Til et levende terrarium legges først et drenslag av grus eller leca, så et nett og deretter flere centimeter jord og løv. Bruk ikke vanlig hagejord med gjødsel, og skyll plantene grundig for sprøytemidler. Gi mange skjul i form av bark, drivved eller halve krukker, slik at alle dyr kan trekke seg tilbake. Lokket må sitte tett nok til å holde på fuktigheten, men en del av det må være nett, slik at luften ikke står stille.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Mantella baroni trives ved vanlig romtemperatur, 21-24 °C om dagen, og om natten kan temperaturen falle til 16-18 °C. Arten stresses lett ved temperaturer over 27 °C, og varme må unngås for enhver pris: i slekten kan over 27 °C raskt bli dødelig. Nattemperaturen er ikke dokumentert for selve arten, men lånt fra *M. aurantiaca*.

De fleste stuer er passende hele året, men en sørvendt vindusbrett er det ikke. Pass på lamper over terrariet, særlig hvis det er levende planter: bruk LED eller annet lys som ikke varmer. Mål temperaturen med et digitalt termometer i dyrenes høyde. Beskrivelsen av regntid og tørketid i naturen taler for en kjøligere og litt tørrere periode i noen måneder, men en egentlig vinterhvile er ikke dokumentert for arten.

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Arten tåler et bredt spenn i luftfuktighet, men har det best ved 60-70 % til daglig og opptil 80 % i yngletiden. Sprøyt terrariet daglig med avkalket vann, kraftig i varmt vær og litt mindre når det er kaldt. Bunnen skal være fuktig, men ikke vannfylt. Sett gjerne glass eller plast over deler av nettlokket for å holde på fuktigheten, og sørg for at en del av luften likevel kan bevege seg.

Noen måneder med tørrere forhold etterfulgt av kraftig sprøyting utløser yngleatferd (se Parring). Blir luften for tørr over lengre tid, tørker huden ut, og dyrene går ned i vekt. Den lave vannskålen sikrer at froskene ikke tørker ut når luften er tørrere.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

VANN OG VANNKVALITET

Sett en lav vannskål i terrariet, og la den alltid være fylt. Froskene er dårlige svømmere, så skålen må være så lav at de lett kommer opp, og den må ikke fylle mye av bunnen. Dybden er ikke dokumentert for selve arten, men høyst et par centimeter er rikelig.

Amfibier tar opp vann og stoffer gjennom huden, så bruk bare regnvann, osmosevann tilsatt mineraler eller springvann som er behandlet mot klor, kloramin og tungmetaller. Skift vannet hver dag eller annenhver dag, og skrubb skålen ren når det er belegg. Bruk ingen rengjøringsmidler.

LYS OG UVB

Det er ikke dokumentert noe behov for UVB hos arten. Den er imidlertid aktiv i delvis sollys i naturen, så et svakt UVB-lys (Ferguson-sone 1) er trolig en fordel når det er skygge og planter, slik at dyrene kan velge. Lys til plantene skal ikke gi varme. Ha lyset på 10-12 timer om dagen, og la det være mørkt om natten.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Frosken er en ivrig jeger og kan som voksen spise større byttedyr enn de fleste andre artene i slekten. I naturen lever den mest av maur og av biller, edderkopper og midd. I terrariet fôres den med små leddyr, de fleste tar gjerne fôr på opptil ca. 6 mm: sirisser på 3-6 mm, spretthaler, bokknegere, små larver av svart soldatflue, dyrkede bananfluer uten vinger, bladlus, små kakerlakklarver, termitter og larver av melbiller. Svært små voksmøllarver kan brukes som avveksling. Variasjon forebygger mangler.

Gi 5-15 fôrdyr per frosk annenhver dag, eller små porsjoner daglig, og juster etter hvor tykke dyrene er. I kjølig vær er én fôring i uken nok. Spre fôret flere steder, ellers blir svake hanner jaget bort fra maten av de sterke. Dryss fôrdyrene med et godt kalk- og vitaminpulver ved annenhver eller hver tredje fôring, og ved hver fôring til unger. Mengdene er lånt fra beslektede arter. Bananfluer og nyklekte sirisser fås sjelden i vanlige dyrebutikker, så de bør dyrkes selv eller bestilles fra en stor leverandør.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Mantella baroni er dagaktiv og kan ses patruljere i territoriet sitt og jakte på mat det meste av dagen. Hannene kaller med korte, enkle klikk i dagtimene for å forsvare området og tiltrekke hunner, og de kan bryte med hverandre. Dyrene holdes best i en liten gruppe med mange skjulesteder og god plass.

Frosker bør så vidt mulig ikke håndteres. Huden er sart og tar opp stoffer fra hendene, og dyrene er giftige for rovdyr. Skal en frosk flyttes, for eksempel under rengjøring, bruk en liten, ren plastbeholder, og ikke ta på den med tørre hender. Nykjøpte, viltfangede dyr er ofte avmagrede og har parasitter, så de må gå i karantene i flere uker eller måneder i et enkelt terrarium. Velg helst oppdrett.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene er mindre og slankere enn hunnene og kjennes på kallet. Hunnene blir omkring en femtedel større og mye lubnere, og forskjellen vises etter ca. 10-12 måneder. Kjønnsmodenhet antas å inntre ved omkring 12-18 måneder, men alderen er ikke dokumentert for selve arten. En gruppe på sju eller flere dyr med flere hanner enn hunner yngler lettest.

Den sikreste veien til begge kjønn er å kjøpe en liten gruppe unger og la dem vokse opp sammen.

PARRING

Paringen følger regntiden, og i naturen kaller hannene mest i den våteste delen av året. Avl i fangenskap krever tålmodighet og en kunstig tørketid: sprøytingen og fôret halveres i 3-4 måneder, mens det hele tiden står rent vann i en lav skål. Deretter følger omkring seks måneder med daglig sprøyting og rikelig fôr. Tørketiden kan være en belastning, så hold øye med dyrenes vekt, og avbryt den hvis noen ser dårlige ut.

Innen få dager etter at sprøytingen er økt, begynner hannene å kalle, og hunner som er klare, svulmer opp av egg.

EGG OG RUMPETROLL

Hunnen legger eggene på land, i fuktige fordypninger eller sprekker tett ved vann. En legging kan romme mer enn 50 og opptil ca. 130 egg. Ofte er bare en del av eggene befruktet, og noen ganger ingen. Eggene er ikke pigmenterte.

Eggene tas opp og legges på fuktig sphagnum i en lukket beholder. Når små, hvitgrå rumpetroll kan ses vri seg i gelen, helles det på vann slik at eggklumpen oversvømmes og rumpetrollene svømmer fritt. Etter et par dager flyttes de med en pipette til et innkjørt akvarium med svampfilter. Det er ingen yngelpleie. De første dagene lever rumpetrollene av plommen. Deretter fôres de daglig eller annenhver dag med alger som spirulina og chlorella, fiskeflak, røde mygglarver og dafnier. Oppdrett dem sammen i store plastbeholdere med en klump javamose eller et stykke pothos, som gir skjul og holder vannet rent. De første ukene skal vannet være 3-5 cm dypt, senere opptil ca. 10 cm. Ved omkring 23 °C spiser rumpetrollene ivrig. Vanntemperaturen skal ligge på 18-26 °C uten store svingninger, og vannet skal være behandlet mot klor og tungmetaller. Ikke fôr for mye, fordi vannet da blir dårlig.

METAMORFOSE

Rumpetrollene er klare til å forlate egget ca. 3-12 dager etter legging, og tidspunktet er lånt fra beslektede arter. Ved omkring 23 °C får de ben etter 6-8 uker (42-56 dager) og begynner å forlate vannet. Rumpetroll fra samme kull utvikler seg i ulikt tempo, og i kjøligere vann tar det lengre tid.

Når frambena viser seg, flyttes rumpetrollet til en beholder med høyst 1 cm vann og et tettsittende lokk. Så snart halen er i ferd med å bli tatt opp, flyttes den lille frosken til et landterrarium med fuktig kjøkkenpapir, og med et skjul av for eksempel et pothosblad, et tørt eikeblad eller en sammenkrøllet fuktig serviett.

OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede froskene er svært små (hos *M. aurantiaca* 7-10 mm) og skal ha rikelig med små leddyr. De første ukene lever de mest av nyklekte spretthaler, og ved 2-3 måneders alder måler de omkring 13 mm og tar små bananfluer og sirisser på 3 mm. Bananfluer og nyklekte sirisser tas av de fleste, men er for store for de minste, som får spretthaler, bladlus eller en klump fuktig kompost fra hagen med små dyr. Hold dem enkeltvis i små beholdere eller i grupper på to til fem i beholdere på ca. 13 × 13 × 8 cm. Gi alltid litt fôr, og dryss det med kalk og vitaminer ved hver fôring.

Når de er 2-3 måneder gamle, kan de flyttes til et større terrarium med mose eller jord, bark og planter. De unge dyrene stelles som de voksne. De fullt utviklede fargene kommer typisk etter 3-8 måneder.

Helse og vanlige feil

I fangenskap er *Mantella baroni* følsom for varme og tørke, og de fleste problemer kommer av feil klima eller fôr. De typiske feilene er:

- For høy temperatur. Over 27 °C gir stress og dårlig appetitt og kan raskt drepe dyrene. Hold dagtemperaturen på 21-24 °C.
- For tørr luft eller for sjelden spraying, som tørker ut huden. Dyrene går ned i vekt.
- Mangel på kalk og vitaminer, fordi fôrdyrene ikke er pudret. Det gir dårlig vekst og skjeve bein.
- Svake dyr som blir jaget bort fra maten av de sterke hannene. Fôr flere steder og del dyrene hvis noen er slemt mobbet.
- Skitten bunn og stillestående luft, som gir bakterier og sopp. Skift bunnen og rengjør vannskålen jevnlig.

- Viltfangede dyr, som ofte ankommer avmagrede og med parasitter. Karantene og veterinær er nødvendig.

Et friskt dyr har klare øyne, en fyldig kropp og er aktivt om dagen. Søk en veterinær med kunnskap om amfibier hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller har sår eller hevelser.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.